

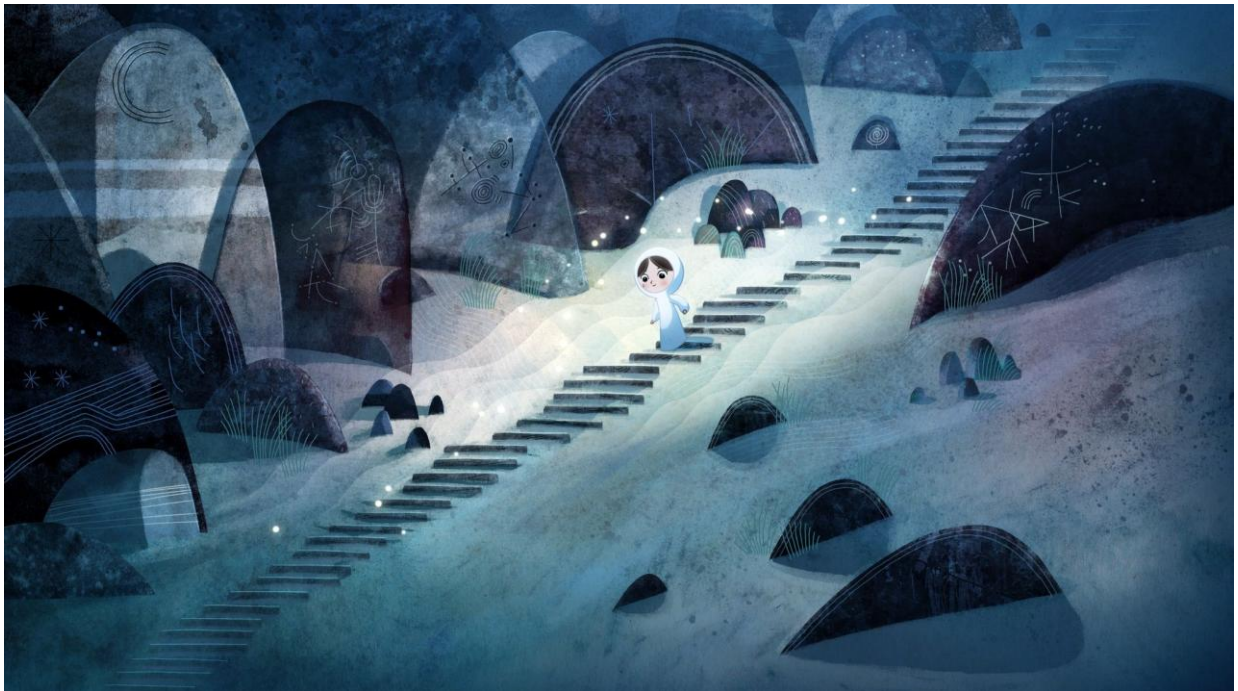
Kolodvorska 13
1000 Ljubljana
Slovenija
T: +386 1 239 22 13
F: +386 1 239 22 16
E: info@kinodvor.org
www.kinodvor.org

Kinodvor.
Mestni kino.

Pesem morja Song of the Sea 8+

pedagoško gradivo

avtorica Špela Frlic

kazalo

uvodna beseda.....	4
o filmu.....	4
filmografski podatki.....	4
krajša vsebina.....	5
daljša vsebina.....	6
o avtorju	9
kritike.....	9

film in kontekst	10
o nastajanju zgodbe za film	10
o vizualni podobi filma	11
o pripovedovanju zgodb	13
bitja iz irskega in keltskega ljudskega izročila	14
selkiji	14
vilinci – daoine sídhe	16
veliki Zgodbar – Seanchaí	17
Macha	17
Mac Lir	17
izhodišča za pogovor o filmu	18
Ben in njegova družina	18
»najboljši« brat	19
o spominu	19
o čustvih	20
o zgodbah	21
o glasbi	21
dejavnosti po ogledu filma	23
spoznajmo Irsko	23
narišimo zemljevid	23
junakovo potovanje	23
spoznajmo slovenska bajeslovna bitja	24
pripovedujmo	24
pokrajina z vodenimi barvicami	25
spoznajmo tjulnje	26
oglejmo si še	26

Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

Kolofon | **Pesem morja** • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Avtorica: Špela Frlic • Uredila: Barbara Kelbl • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Slikovno gradivo: Karantanija cinemas / arhiv Kinodvora • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2015

uvodna beseda

Animirani film **Pesem morja** je vizualna in glasbena poslastica. Režiser Tomm Moore, ki ga že poznamo kot avtorja animirane **Skrivnosti iz Kellsa**, tudi pri svojem drugem filmu črpa iz bogate irske kulturne zgodovine. S počasnim ritmom gledalca popelje v domišljeno filmsko pripoved, v kateri se na ozadju z akvarelom izrisane (irske) pokrajine prepletajo čudežne zgodbe iz keltskega in irskega pripovednega izročila z zgodbo dečka Bena in njegove družine. Z njimi film rahločutno spregovori o univerzalni temi: o žalovanju družine ob izgubi mame. Govori pa nam tudi o (ne)zmožnosti, da se soočimo in sprejmemo čustveno bolečino ter o tem, kako nam lahko (ljudske) zgodbe pomagajo preživeti in razumeti sebe.

Kako film gledati z učenci? Nekatere teme in dejavnosti, ki jih film odpira in ponuja, predlagamo v nadaljevanju.

o filmu

filmografski podatki

slovenski naslov **Pesem morja**

angleški naslov **Song of the Sea**

leto produkcije 2014

države produkcije Irska, Danska, Belgija, Luksemburg, Francija, 2014

tehnični podatki DCP, 93 minut

jezik angleški jezik s slovenskimi podnapisi

režija Tomm Moore

scenarij William Collins, Tomm Moore

glasovi David Rawle, Brendan Gleeson, Lisa Hannigan, Fionnula Flanagan, Lucy O'Connell, Jon Kenny, Pat Shortt, Colm Ó'Snodaigh, Liam Hourican, Kevin Swierszcz

glasba Bruno Coulais

montaža Darragh Byrne

producenti Claus Toksvig Kjaer, Tomm Moore, Paul Young

distribucija v Sloveniji Karantanija cinemas

festivali, nagrade Nominacija za najboljši animirani film 2014 – Akademija Oskar;
posebna nagrada žirije – Festival International des Voix du Cinéma d'Animation, 2014;
najboljši animirani film – Shanghai International Film Festival 2015; nagrada za najboljši
animirani film – Kristiansand International Children's Film Festival, Norveška 2015;
nagrada občinstva – Melbourne International Film Festival 2015

krajša vsebina

Štiriletni deček Ben živi v svetilniku na samotnem irskem otoku z očetom, nosečo mamó in psom Cujem. Neke noči mama skrivnostno izgine, za sabo pa pusti malo dojenčico Saoirse. Na Saoirsin šesti rojstni babica, ki je na obisku, najde deklico na obali premraženo in odeto v svetlečo belo tjulnjo kožo. Oče kožo jezno zaluča v morje, babica pa oba otroka na silo odpelje v mesto, saj je prepričana, da ob morju nista varna. Ben začinja spoznavati, da je njegova sestra selki, pol človek, pol tjulenj. S svojimi posebnimi močmi je edina, ki lahko pomaga vilincem, začaranim v skale. A za to potrebuje svojo tjulnjo kožo. Da bi pomagal sestri, se Ben poda na razburljivo potovanje v svet mitoloških bitij, o katerih mu je pripovedovala mama. To pa od njega zahteva veliko mero poguma, saj se mora soočiti s strašno sovjo čarovnico Macho in z resnico o materinem izginotju.

daljša vsebina

Štiriletni deček Ben živi z mamo, očetom in psom Cujem v svetilniku na samotnem otoku. Z mamo zvečer na steno rišeta podobe iz zgodb, ki mu jih pripoveduje, in pojeta staro vilinsko pesem. Ben komaj čaka, da se bo rodil dojenček, ki ga mama nosi v trebuhu. Pred spanjem mu mama podari starodavno glasbilo – školjko, zapoje uspavanko in skrivnostno izgine.

Mine šest let. Ben preživlja dneve na obali s Cujem in z nemo sestrico Saoirse, ki mu je vedno za petami. Njun oče je zadržan, otožen in se za Bena skorajda ne zmeni. Benovi največji dragocenosti sta školjka, ki mu jo je večer pred izginotjem podarila mama, in zvezek, v katerega je zapisal in narisal mamine zgodbe.

Iz mesta se pripelje babica in skupaj praznujejo Saoirsin šesti rojstni dan. Zvečer Saoirse sledi drobcem svetlobe, ki jo vodijo do zaklenjene skrinje, in v njej najde svetleč bel plašč. Nadene si ga, se spremeni v tjulnja in se pridruži ostalim tjulnjem v morju. Kasneje jo vso premočeno in premraženo na obali najde babica. Bena in Saoirse kljub njunemu upiranju odpelje v mesto, češ da je ta kraj zanju nevaren in jima bo v mestu bolje, oče pa zaklenjeno skrinjo s Saoirsinim belim plaščem odvrže v morje.

Ko pri babici pijejo čaj, se Saoirse izmuzne iz sobe, v omari najde babičin plašč iz tjulnjega krzna, se zavije vanj in v banji, polni vode, igra na Benovo školjko. Drobci svetlobe – čarobne lučke, ki spet prilebdijo iz školjke, se razpršijo po mestu ter zbudijo vilince. Babica oba otroka za kazen pošlje v posteljo. Ben se splazi skozi okno, da bi se vrnil domov po psa Cuja, ki jima ga babica ni dovolila vzeti s sabo, Saoirse pa mu s školjko nemo sledi. Ben je jezen nanjo, in da ga ne bi ovirala, jo priveže na pasjo vrvico ter vodi za sabo. Otroka iščeta pot iz mesta, sledijo pa jima čarobne lučke, ki jih z igranjem iz školjke izvablja Saoirse. Vilinci s pomočjo čarobne svetlobe prepoznajo Saoirse in jo odvedejo v svoje domovanje. Ker je nanjo s pasjo vrvico privezan tudi Ben, se tudi on znajde v vilinski gomili.

V vilinskem domovanju Ben spozna, da so zgodbe, ki mu jih je pripovedovala mama, resnične. Vilinci res obstajajo, njegova sestra pa je poslednji selki. Le ona lahko s pesmijo prebudi vilince, ki jih je v kamen začarala sovja čarovnica Macha. A iz Saoirsinih ust še nikoli ni prišel glas, zapela bo lahko šele, ko bo spet oblekla svoj tjulnji plašč.

Ben in Saoirse se odpravita domov k očetu po Saoirsin tjulnji plašč. Sredi gozda se jima pridruži še njun pes, ki ju je iskal, tako kot onadva njega. Toda Saoirse počasi izgublja moč, postaja bleda in šibka. Pred dežjem se zatečejo v cerkvico z globokim vodnjakom. Saoirse

sledi čarobnim lučkam, ki jo vabijo v globino. Ko Ben ni pozoren, izkoristi trenutek in skoči v vodnjak. Cu skoči za njo in za sabo z vrvico potegne še Bena.

Ben skozi vodnjak prispe v podzemni svet, kjer pa ni sledu o Saoirse in Cuju. Sreča velikega Zgodbarja, ki ima v vsakem lasu zgodbo. Ta mu pove, da je Saoirse odnesla čarovnica Macha. Ben jo lahko reši, a pohiteti mora. Če Saoirse ne bo kmalu oblekla svojega tjulnjega plašča, bo izgubila vso življenjsko moč.

Las, ki mu ga da veliki Zgodbar, Benu kaže pot iz podzemlja do koč stare čarovnice Mache. Sredi poti Bena preseneti podoba njegove matere in spomini se na večer, ko je mama izginila v morju, za njo pa je ostala dojenčica Saoirse. Takrat mu je oče rekel, da je Ben zdaj veliki brat in mora vedno skrbeti zanjo. Ben se še z večjo odločnostjo odpravi k Machini koči.

Macha živi v hiški, polni začaranih kozarcev, v katere je ujela svoja čustva in čustva okamnelih vilincev. Tudi Bena poskuša ujeti v svoj urok in ga prepričati, da mu bo bolje, če ne bo več čutil bolečine. Ben že skorajda popusti, ko zasliši pasji lajež. Steče v zgornje nadstropje, kjer najde Saoirse, ki le še s težavo stoji pokonci. Z zadnjimi močmi z Benovo pomočjo zaigra na školjko. Ob zvoku, ki pride iz školjke, kozarci popokajo in osvobojena čustva preplavijo Macho. Macha izbruhne v izmeničen jok in smeh, na koncu pa obsedi na stopnicah s sliko svojega sina Mac Lira. Ker je njen sin velikan trpel, ga je spremenila v skalo, da bi mu prihranila bolečino. Toda Macha zdaj spozna, kako zelo je s svojim strahom pred čustvi škodovala sinu in zapravila tudi dragoceni Saoirsin čas. V pomoč Benu, Saoirse in Cuju pričara vetrovne pse, da se lahko čim prej vrnejo domov in poiščejo Saoirsin plašč, še preden bo prepozno.

A ko se na krilih vetra vrnejo domov, oče Bena noče poslušati. Prepričan je, da mora komaj še živa Saoirse k zdravniku. Vse skupaj naloži v čoln, da bi jih v nevihtni noči pripeljal do obale. Ben med vožnjo po nevihtnem morju zbere pogum, skoči v vodo in s pomočjo tjulnjeve najde Saoirsin plašč. Ko ga Saoirse obleče, se ji vrne moč in dobi glas. Skupaj s Saoirse se iz otopelosti zbudi tudi oče. Ko veter prevrne čoln in se Saoirse spremeni v tjulnja, se vsi skupaj radostno odpravijo raziskovat morske globine.

Morje jih naplavi na otok okamnelega velikana Mac Lira. Ben opazi, da Saoirse kljub tjulnjemu plašču ni bolje. Zapeti mora pesem! Nežno ji zapoje vilinsko pesem, kot ga je naučila mama, in Saoirse najprej počasi, potem pa z vso močjo uspe zapeti.

S pesmijo, ki pride iz njenih ust, se vilinci in Mac Lir drug za drugim izvijejo iz kamna ter skupaj s prav tako osvobojeno Macho odidejo v soju svetlobe.

Na skali pa pristane bel tjulenj, Benova mama, ki je prišla po Saoirse, ker bodo to noč vsi tjulnji odšli na pot. Ben in oče nočeta, da bi Saoirse šla, in tudi Saoirse si želi ostati. Mama se tako ljubeče poslovila od vseh in odide. Oče, Ben, Saoirse in pes pa se odpravijo nazaj na obalo. Tam jih vsa v skrbeh pričaka babica, ki je medtem opazila, da sta otroka izginila. "Zdaj je z nami vse v redu," ji reče oče. "Zdaj je v redu." In vsi skupaj objeti odidejo proti svetilniku.

o avtorju

Tomm Moore (1977) je irski ilustrator, stripar in filmar. Za animacijo se je navdušil v najstniških letih kot član Young Irish Film Makers. Po študiju klasične animacije na Ballyfermot College je soustanovil studio za animacijo Cartoon Saloon. Ustvarja v klasični 2D animaciji, pri čemer vizualno in vsebinsko črpa iz bogate irske zgodovinske in kulturne tradicije. Oba njegova animirana filma **Skrivnost in Kellsa** (2010) in **Pesem morja** (2014) sta si prislužila prestižno nominacijo ameriške akademije za oskarja za najboljši animirani film.

kritike

»V tem nežnem svetu ni nihče hudoben, celo Macha ne, proti kateri se otroci sprva borijo.«
- Jana Monji, *rogerebert.com*

»Pesem morja je čudež magičnega pripovedovanja, vizualni presežek, ki mu je usojeno, da postane klasika.«
- G Kids

»Čarobnost Moorovih filmov je v tem, da so hkrati preteklost in sedanjost. Stare zgodbe, umetelno povedane na novo. Slike bežijo mimo, njihova lepota pa pri gledalcu pušča pečat. Selkiji bi temu filmu z vsem srcem pritrdili. (...) Film je s preigravanjem realnega in magičnega eden najbolj kompleksnih in rahločutnih upodobitev žalovanja v filmu za otroke.«
- Robbie Collin, *The Telegraph*

»Pesem morja je delo redke veličine, ki pokaže, kako se naš človeški svet ohranja, obnavlja in spreminja skozi zgodbe.«
- Tirdad Derakhshani, *The Inquirer*

film in kontekst

o nastajanju zgodbe za film

Režiser filma Tomm Moore pripoveduje, da je bil v obdobju, ko so s sodelavci pripravljali **Skrivnost iz Kellsa**, z družino na počitnicah na zahodni obali Irske. S sinom sta na obali skicirala, ko je sin naenkrat na skalah opazil naplavljenega mrtvega tjujnja. Domačinka jima je povedala, da tjujnje pobijajo ribiči, ker jih krivijo za slabši ulov, in še pripomnila, da si včasih, ko je bilo med ljudmi še živo prepričanje o selkijih, pol tjujnjih, pol ljudeh, tega ne bi drznili storiti.

»Začel sem razmišljati,« pravi Tomm, »kako so ljudske zgodbe včasih pomagale varovati tisto, kar je bilo res vredno in pomembno za ljudi, in kako s temi starimi zgodbami, ki tonejo v pozabo, izgubljam veliko več kot le folklorno izročilo.«

Moora so selkiji dokončno pritegnili, ko je prebral knjigo *Ljudje morja*¹. Takole je povedal v enem od intervjujev: *»Zgodbe o selkijih se berejo kot nekakšne alegorije o izgubi. Kot da bi si ljudje, ki živijo ob morju, izmislili te zgodbe, da bi lažje preboleli izgubo ljubljene osebe. Zdelo se mi je, da bi bilo vredno narediti sodobno priredbo.«*

Pri zasnovi likov je Tomm Moore večinoma izhajal iz realnih ljudi v njegovem življenju. Lik dečka Bena je npr. navdihnil njegov sin, prav tako Ben, ki je imel v času, ko se je rodila ideja za film, deset let.

Moore v filmu prepleta krščansko in pogansko tradicijo (npr. babičino stanovanje je polno krščanskih simbolov, cerkvica z vodnjakom, skozi katero Ben vstopi v podzemni svet, je hkrati krščansko in pogansko svetišče), ki sta na Irskem dolgo sobivali v prepričanju ljudi.

*»Imel sem babico, ki je bila zelo vraževerna,« pripoveduje Moore. »Bila je zelo verna katoličanka, hkrati pa je verjela v vile in vse mogoče nore stvari. Pripovedovala mi je o velikanu Causewayju in podobne zgodbe. Kot vsi razvajeni mulci v osemdesetih sem menil, da so to stvari starih ljudi. Veliko bolj so me zanimali stripi. Šele ko sem naletel na intervju z Josephom Campbellom in povezal stripe, **Zvezdne steze** in mitologijo, so me te zgodbe začele zanimati.«*

---

¹ David Thompson: *The People of the Sea*.

o vizualni podobi filma

Podobe morja in obale, zelenih travnikov, gozda in mestnih ulic v **Pesmi morja** se navdihujejo pri resnični irski podeželski pokrajini in mestu (v filmu npr. vidimo kip Molly Malone, ki stoji v Dublinu).

Tomm Moore in direktor fotografije Adrien Merigeau sta ideje za animirane podobe iskala na raziskovalnih poteh po pogosto deževni Irski. Na eni takih poti sta, pripoveduje Moore, pomislila, da bi tudi v animaciji poskusila doseči ta zamegljeni občutek, težko vlažnost v zraku, ki naravi doda nekakšen mističen občutek. Občutek, kot ga imajo npr. akvarelne slike krajin irskega slikarja Paula Henryja. Tako sta se odločila, da za osnovno tehniko v filmu uporabita akvarel.

V film sta vpletla tudi irske kulturnozgodovinske znamenitosti, npr. vzorce s piktskih in ogamskih kamnov, ki se v filmu pojavijo v številnih prizorih. Tomm Moore pravi, da je nanje vedno gledal le kot na zgodovinske ostaline, toda Adriena Merigeauja, ki je Francoz, so kamni spominjali na moderno umetnost, npr. na Paula Kleeja ali Vasilija Kandinskega. Na ta način je nastajal presenetljivi vizualni kolaž: *»Združili smo Adrienov osebni slog, moj pristop h kompoziciji in obsežne zgodovinske raziskave. Nastal je unikaten slog, ki se je ujemal z vsebinsko idejo filma. A ni šlo brez težav – da smo dosegli učinek, ki smo ga hoteli, je bilo potrebnih veliko spodletelih poskusov.«*

Pri ustvarjanju filma je sodelovala številčna ekipa. Kratek prikaz nastajanja filma si lahko pogledate tukaj:

<https://www.youtube.com/watch?t=147&v=qTWbpqVjpfA>.

o pripovedovanju zgodb

Film **Pesem morja** je na neki način tudi poklon ljudskemu izročilu in samemu pripovedovanju zgodb. Mama Benu pripoveduje zgodbe in ga uči staro vilinsko pesem. Vse te zgodbe, ki jih Ben skrbno zapiše v zvezek, niso le v funkciji ohranjanja spomina na mamo, ampak Benu pomagajo preživeti in razumeti sebe in svojo družino, pa tudi uspešno prestati največjo preizkušnjo in se pomiriti z mamino smrtjo.

Ljudje po vsem svetu so si od nekdaj pripovedovali zgodbe. Z zgodbami so ubesedovali svojo bolečino in skrbi, pa tudi upanje in veselje. Z njimi so spregovorili o stvareh, ki so bile zanje pomembne, ter si razlagali svet in same sebe. Zgodbe, ki so si jih pripovedovali, so nosile spomine krajev, v katerih so živeli, otroke ter odrasle pa poučevale o moralnih in etičnih načelih skupnosti, katerih del so bili.

Posamezne zgodbe ali zgolj zgodbeni motivi so potovali iz generacije v generacijo in iz kraja v kraj. V času so preživele zaradi svoje prilagodljivosti in variabilnosti. Vsak pripovedovalec je zgodbi kaj dodal, jo po svoje dopolnil in preoblikoval, jo približal načinu življenja svojih ljudi in vanjo vtikal značilnosti svoje pokrajine. Tako so zgodbe ostajale žive in lahko vedno znova nagovarjale poslušalstvo, ki ga je imel pripovedovalec pred sabo.

Danes imamo, zahvaljujoč etnologom in zapisovalcem na terenu, obsežen arhiv ljudskih pripovedi, ki so včasih živele med ljudmi. Zaradi spremenjenega načina življenja te zgodbe le še zelo redko (ali pa sploh ne) zaživijo v spontanem pripovedovanju. So pa našle druge kanale, preko katerih dosegajo svoje občinstvo. Danes ljudske pripovedi srečujemo v knjižnih izdajah, pripovedujejo jih odrski pripovedovalci, številne so doživele priredbe v zvočnih, lutkovnih, gledaliških priredbah, na filmu in v animaciji.

Tako svojo vlogo razume tudi Tomm Moore. Takole pravi:

»Animacija je sodobni način pripovedovanja starih zgodb otrokom in še posebej družinski publiki. Na neki način smo torej člen v verigi pripovedovalcev teh zgodb in jih povemo po svoje. Vsak pripovedovalec vsakič znova pripoveduje zgodbo za občinstvo, ki ga ima pred seboj. Zgodbe tako niso ujete v zapisu kot fosili v jantaru. Ostajajo žive, kadar so vedno znova na novo povedane.«

bitja iz irskega in keltskega ljudskega izročila

Avtorji so v filmu ustvarjalno prepletli in preoblikovali zgodbe in motivne drobce iz irskega in keltskega ljudskega izročila. Za lažje razumevanje zgodbe jih na kratko predstavljamo.

selkiji

Zgodbe skupnosti, ki so živele ob morju, odražajo tesno povezanost ljudi z morjem in njegovimi živalskimi prebivalci. Med tistimi, ki so še posebej značilne za irsko, škotsko in islandsko ljudsko izročilo, so zgodbe o selkijih, bajeslovnih bitjih, ki so na kopnem ljudje, v morju pa se spremenijo v tjujnje.

Selkiji se lahko zaljubijo v človeka in si ustvarijo družino, a vedno neutolažljivo hrepenijo po morju in se, takoj ko najdejo svojo tjujnjo kožo, vrnejo nazaj v valove, na kopnem pa pustijo svoje otroke. Islandska različica te zgodbe gre takole:

TJULNJICA

Nekoč je v Mýrdalurju živel mož in zgodilo se je, da se je nekega dne odpravil na sprehod k pečinam ob morju. Bilo je zgodnje jutro in ljudje so večinoma še spali v posteljah. Mož pa je hodil ob morju in prispel do votline. Iz luknje v skalovju se je razlegalo veselje in odmeval je ples, pred njenim vhomom pa so bile na vse strani razprostrte tjujnje kože. Mož je eno od kož pobral, jo odnesel s seboj in jo zaklenil v skrinjo v svoji hiši.

Pozneje ta dan ga je spet vleklo k votlini. Na kamnu pred njo je sedela mlada, čudovito lepa deklica. Bila je povsem gola in milo je jokala. Dekle je bilo tjujnica, katere kožo je bil

pobral. Možu so njene solze segle do srca in prinesel ji je obleko. Dolgo jo je miril in tolažil, potem pa jo je odpeljal k sebi domov. Močno se je navezala nanj, toda z drugimi v vasi se ni preveč razumela. Pogosto so jo videvali, kako sedi sama in z dolgim pogledom negibno zre proti morju.

Mineval je čas in dekle in mož sta se vzela. Lepo sta se ujela in rodilo se jima je sedem otrok. Vseeno pa je mož ves čas skrbno pazil, da je bila njena koža vedno zaklenjena v skrinji in da je ključ nesel s sabo, kamor koli je šel.

Nekega dne, ko je minilo že mnogo let, se je mož odpravil loviti ribe. Toda ključ je pozabil doma pod blazino. Drugi spet pravijo, da je šel z družino k božični maši. Njegova žena, ki se ni počutila dobro, je ostala doma, on sam pa je pozabil vzeti ključ iz delovne obleke, ko se je bil preoblačil. Kakor koli se je že zgodilo, ko se je mož vrnil domov, je bila skrinja odprta, njegove žene in tjujnje kože pa nikjer. Našla je bila ključ in radovednost jo je gnala, da je pokukala v skrinjo. V njej je našla tjujnjevino. Obšlo jo je nepremagljivo hrepenenje in posloviti se je morala od svojih otrok. Nadela si je tjujnjo kožo in se potopila globoko v morje. Še pred tem, tako pravi zgodba, je zašepetala, kot bi tožila sama sebi:

*Srce mi dvojno v prsah bije,
sedem otrok v morju imam,
še sedem na kopnem jih žije.*

Pravijo, da je mož trpko in dolgo žaloval za njo.

Kadar se je potem zgodilo, da je šel na morje loviti ribe, je okoli njegovega čolna krožila gibka tjujnica in videti je bilo, kot da ji oči rosijo bridke solze. Mož pa je odsihmal vedno imel srečo pri ribolovu in morje je na njegovo obalo pogosto naplavilo kakšno stvar. Ljudje so opazili tudi, da kadar so ob morju hodili njegovi otroci, je z njimi ob obali plavalala tjujnica. Pod noge jim je iz morja metala pisane ribice in ljubko zavite školjke.

Toda njihova mati se ni nikoli več vrnila na kopno.

Islandska pravljica²

---

² Pravljica je bila objavljena v oddaji Za 2 groša fantazije na Radiu Študent. Prev. B. Kelbl.

vilinci – daoine sídhe

(izg. ['di:nʲə 'ʃi:ə] – poenostavljeno 'dine ši')

Vilinska bitja, ki živijo v travnatih gomilah. Takšne gomile je še vedno moč videti na irskem podeželju.

Vilinci imajo zelo radi glasbo. Njihovi priljubljeni glasbeni inštrumenti so gosli, dude in harfa. Ljudske zgodbe pripovedujejo, kako so vilinci ugrabili glasbenika in ga pripeljali v svoje podzemne prostore, da jim je celo noč igral na zabavi, zjutraj pa so ga povsem izmučenega spet pospremili na površje. Če so bili zadovoljni z njegovo glasbo, so ga nagradili z vilinsko melodijo, ki jo je potem lahko igral ljudem. Pravijo, da je bila vilinska glasba te vrste, da je človeku ob njej noga kar sama začela udarjati v ritmu in je telo kar samo začelo plesati. Nekatere vilinske melodije pa so bile tako zapeljive, da so lahko ljudje prenehali s plesom šele, ko je glasba povsem utihnila.

Kadar so se vilinci premikali od gomile do gomile ali iz pokrajine v pokrajino, so šli v procesiji drug za drugim, v rokah pa so nosili majhne bakle. Ker so se naredili ljudem nevidne, so ti videli le dolgo vrsto belih lučk, ki so se migetaje premikale po zraku.

veliki Zgodbar – Seanchaí

(izg. 'šanahi')

V irski pripovedni tradiciji pripovedovalec, ki je imel na irskem podeželju pomembno vlogo še do začetka 20. stoletja. Bil je nekakšen živi spomin skupnosti, v svojem spominu je hranil pomembno lokalno zgodovino in folklorno izročilo, vezano na kraj.

Lik velikega Zgodbarja v filmu je vizualno navdihnil bradati Eddi Lenihan, irski zbiralec, zapisovalec in pripovedovalec, ki je s svojim zbirateljskim izdajateljskim delom veliko pripomogel k ohranjanju ljudskega izročila na Irskem.

Macha

(izg. 'maha')

V irski mitologiji boginja vojne. V **Pesmi morja** ji avtorji nadenejo podobo sovje čarovnice in jo s tem približajo škotskemu mitološkemu bitju "cailleach" (v prev. starka). Ta starka naj bi na Škotskem ustvarila številne gore in hribe ter v deželo prinašala zmrzal in zimo.

Mac Lir

(izg. 'mak lir')

Morsko božanstvo. Njegovo ime v prevodu pomeni Sin morja. Pojavlja se v keltskih mitoloških zgodbah. V **Pesmi morja** ga srečamo kot sina čarovnice Mache, ki ga je, da bi ga osvobodila čustvene bolečine, spremenila v skalo.

izhodišča za pogovor o filmu

Ben in njegova družina

Prvi prizor v filmu nam pokaže srečno družino. Štiriletni Ben z nosečo mamo pred spanjem riše prizor iz zgodbe o selkijih na steno. Oba starša sta ob njem, ko zvečer zaspi. Potem pa mama skrivnostno izgine. Bena spet srečamo, ko ima deset let.

Otroke povprašajmo, kako bi opisali Bena. Kaj rad počne? Kdo je njegov prijatelj? Česa se najbolj boji? Kakšna je njegova soba? Ali pogreša mamo? Kako to vemo? Kaj ima v njegovi sobi pomembno mesto?

Kakšen je Benov oče? Kako se obnaša do Bena? Je drugačen, kot je bil na začetku filma, ko je bila mama še z njima? Na kakšen način? Ali tudi Benov oče pogreša mamo?

Se oče do Bena obnaša enako kot do njegove sestre Saoirse? Kako se Ben ob tem počuti?

Zakaj Benov oče skrinjo s tjujnjo kožo odvrže v morje?

Na Saoirsin rojstni dan se iz mesta pripelje babica. Kako bi jo otroci opisali? Se je Ben razveseli? Kakšen odnos ima babica do svojega sina, Benovega očeta? Kako se zdi babici, da bi morala otroka živeti? Ali želi dobro svojemu sinu in vnukoma?

»najboljši« brat

Na večer, preden mama izgine, Benu reče, da bo zagotovo najboljši starejši brat na svetu. Tega prizora se Ben ponovno spomni na svoji poti skozi podzemni svet. A biti starejši brat ni vedno lahko. Kako se Ben na začetku filma obnaša do svoje sestre? Kaj menite, zakaj je jezen na sestrico? Kdaj se njun odnos spremeni?

Pripovedujmo o svojih starejših in mlajših bratih in sestrah. Kakšne odnose imajo otroci s svojimi sorojenci? Zakaj je fino imeti starejšega brata ali sestro? Kaj pa mlajšega? Ali je včasih tudi težko? Kdaj?

o spominu

Četudi mame ni več z njima, se je Ben in oče vedno spominjata. Kako Ben ohranja spomin na mamo? Kako pa se mame spominja oče?

Imajo otroci tudi koga, ki so ga izgubili – se je preselil kam drugam, morda odšel, preminil? Kako se ga spominjajo? Kaj vse nam lahko zbudi spomine? Je lahko to tudi pesem, vonj?

o čustvih

Ben v filmu doživi veliko različnih občutij. Kdaj je vesel? Kdaj je jezen? Kdaj je žalosten? Kdaj ga je strah? Kako to pokaže?

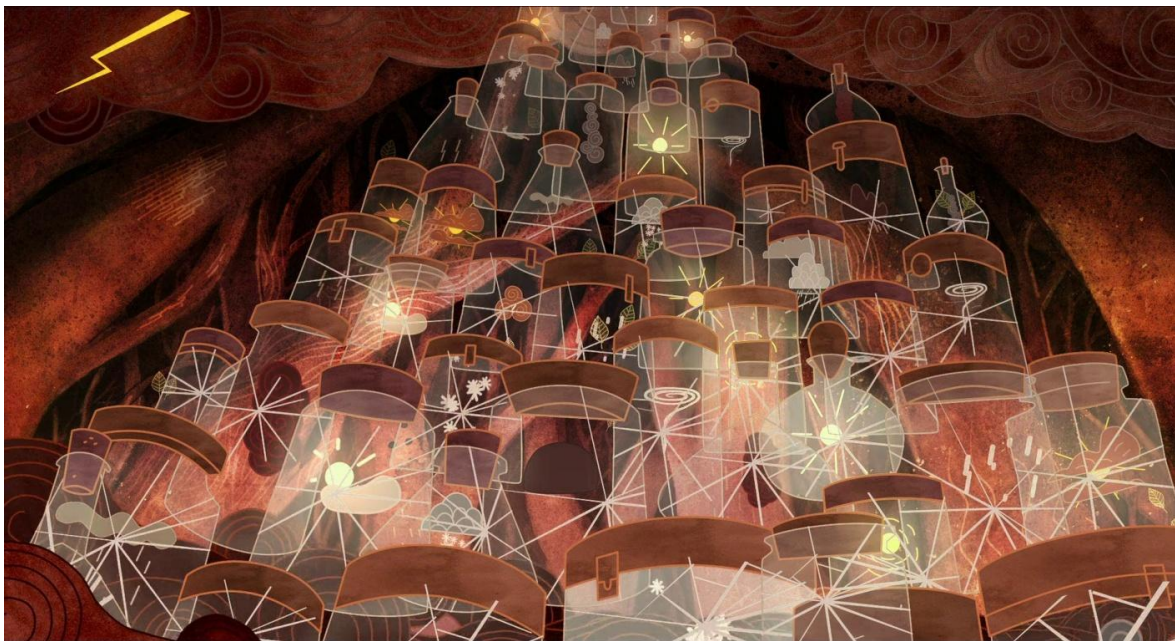
Kako pa svojo žalost izraža oče? Ali opazi, kako se počuti Ben?

Na koncu filma oče Benu reče, da je bil dolga leta, kot da bi spal. Kaj je hotel reči s tem?

Kako se s svojimi občutki žalosti in jeze spopada Benova babica? Zakaj ima vedno pri sebi tablete?

V tem avtu in v moji hiši ni prostora za solze, reče babica Benu. Zakaj noče, da bi Ben jokal? Ali lahko nekdo kar neha biti žalosten, če mu tako ukažeš?

Otroke vprašamo, kaj naredijo oni, kadar so zelo žalostni ali jezni. Kako izrazijo svoja čustva?

Čarovnica Macha ima v svojem domovanju polno kozarcev, v katere je ujela različna čustva. Kakšna so ta čustva?

Zakaj je spremenila v kamen svojega sina Mac Lira? Ali mu je s tem res pomagala?

V kozarce je zaprla tudi svoja čustva? Zakaj?

Kaj se zgodi z Macho, ko zaradi zvoka, ki ga Saoirse izvabi iz školjke, kozarci popokajo?

Kako bi otroci narisali veselje, žalost, srečo, zaljubljenost, jezo ...?

Kako bi narisali svoje občutke po ogledu filma?

Bi bilo včasih lažje, če ne bi več čutili, kot Benu pravi Macha? Ali bi bilo bolje?

So lahko kdaj čustva tako močna, da se nam zdi, da jih ne moremo prenesti?

Ali lahko človek živi, ne da bi čutil? Zakaj je pomembno, da čutimo? Ali lahko čutimo samo pozitivna čustva? Ali vedno vemo, kaj čutimo?

Kaj pomeni, da ima nekdo srce trdo kot kamen?

Ali da je nekemu od žalosti počilo srce?

o zgodbah

V **Pesmi morja** se prepletata dve ravni pripovedi: zgodba Bena in njegove družine ter zgodbe o selkijih, vilincih, Mac Liru, sovji čarovnici Machi, ki jih Benu pripoveduje mama. Imajo te zgodbe kaj skupnega?

Komu je podobna babica? In komu oče?

Kaj vse imata skupnega babica in sovja čarovnica Macha?

S čim bi lahko primerjali Machine kozarce s čustvi v babičini zgodbi?

Ali je tudi Benov oče na neki način okamenel tako kot Mac Lir?

Pomagamo si lahko tudi s knjižico *Pesem morja*.

o glasbi

Glasba v animiranem filmu **Pesem morja** pomembno soustvarja čustveno vzdušje.

Pomembno vlogo pa ima tudi v zgodbi, ki jo film pripoveduje.

Pesem, ki jo zapoje Saoirse, razbije urok ter osvobodi vilince in Mac Lira. In iz otopenosti zbudi očeta. Ali ima lahko glasba tako veliko moč, da nas spravi v dobro voljo ali pa v jok?

Ljudje imamo različne glasbene okuse. Kakšno glasbo posluša babica? Kaj pa Ben? Kakšna glasba pa je všeč otrokom?

Z glasbo si vilinci krajšajo čas in se veselijo, da so našli selki – Saoirse. Se otroci spomnijo, katera glasbila imajo v rokah vilinci, ko jih Ben in Saoirse srečata?

Vsa glasba, uporabljena v filmu, je dostopna na povezavi:

<https://www.youtube.com/watch?v=-ionOzjrvQ>.

Poslušajmo si še enkrat posamezne glasbene odlomke iz filma.

Se otroci spomnijo, v katerih delih filma je bila posamezna glasba?

Ali v skladbah prepoznajo posamezna glasbila?

Kakšna čustva vzbujajo posamezni odlomki? Narišimo jih.

dejavnosti po ogledu filma

spoznajmo Irsko

Film nam ponudi različne podobe pokrajine: morsko obalo in morje, zeleno podeželje in gozd, mestne ulice. Avtorji so pri vizualni zasnovi izhajali iz resnične irske pokrajine.

V knjižnici in na spletu poiščimo slikovni material o Irski. Kje je Irska na evropskem zemljevidu? Kakšna je irska pokrajina? Kakšne obale ima? Kakšne barve so značilne zanjo? Primerjajmo jo s podobami iz filma.

Avtorji so v filmu upodobili tudi nekatere kulturne znamenitosti Irske, npr. sveti vodnjak, kip prodajalke rib Molly Malone, ki stoji v Dublinu, piktske kamne. Poiščite na spletu fotografije teh znamenitosti. Se spomnite, kje v filmu so upodobljene?

Pomagate si lahko s knjižico *Pesem morja*.

narišimo zemljevid

Ko babica pelje Bena in Saoirse v mesto, si Ben riše zemljevid, da bi našel pot nazaj domov. Na njem si označi pomembne točke, ki mu bodo pomagale najti pot.

Narišimo Benovo zgodbo kot zemljevid. Lahko ga narišemo skupaj v razredu kot plakat. Kakšno pot prehodi Ben? Kje jo začne in kje jo konča? Skozi kakšne svetove potuje? Na katerih krajih se ustavi? Kaj se tam zgodi? Koga na poti sreča?

Pomagate si lahko tudi s knjižico *Pesem morja*.

junakovo potovanje

Ameriški mitolog Joseph Campbell je v svoji knjigi *Junak tisočerih obrazov* pisal o potovanju mitološkega junaka, ki je podobno v vseh velikih svetovnih mitih. Pravi, da se potovanje junaka začne in konča v navadnem svetu, junak dobi nalogo, a da bi jo opravil, se mora odpraviti na pot, ki ga pelje v tuj, nepoznan svet. Na tej poti sreča **pomočnika**, ki mu da pomemben **nasvet** ali čudežno orožje. Soočiti se mora z **nasprotnikom** in doživi trenutek dvoma, ko je skorajda premagan. Na koncu premaga nasprotnika in se vrne domov **spremenjen**.

Takšni strukturi zgodbe sledijo tudi številni romani in filmi. Ali je tudi Benova zgodba takšna? Oglejmo si zemljevid, ki smo ga narisali. Kaj v filmu predstavlja drug, nenavaden svet? Kako Ben vanj vstopi? Kako pride iz njega? Kdo je Benov pomočnik? Kdo je njegov nasprotnik? Kdaj je Ben skorajda premagan? Kako je Ben spremenjen, ko se vrne domov?

spoznajmo slovenska bajeslovna bitja

Mama Benu pripoveduje zgodbe iz irskega in keltskega ljudskega izročila. Tudi v slovenskem ljudskem izročilu srečamo škrate, vile in velikane, spremenjene v skale. Raziščimo, kakšni so. Kako so videti? Kakšne čudežne moči imajo? Kje prebivajo? So do ljudi prijazni ali ne? Kakšne zgodbe o njih poznamo?

V pomoč pri raziskovanju nam je lahko naslednja literatura:

- Kropelj, Monika: *Od ajda do zlatoroga, slovenska bajeslovna bitja*, Celovec, Ljubljana, Dunaj: Mohorjeva, 2008
- *Visoko v gorah, globoko v vodah, Velikani, vile in povodni možje*, Radovljica: Didakta: ZRC SAZU, 1999
- *V somraku kraljestva palčkov in škratov, Slovenske pripovedi o palčkih, škratih, skrivnostnih lučkah in drugih prikaznih*, Radovljica: Didakta, 2002
- *Babica pripoveduje*, Ljubljana: Mladinska knjiga, 1987 (pravljice *Kralj Matjaž, Pastirček, O povodnem možu*)

pripovedujmo

V filmu Ben sreča velikega Zgodbarja, vsak njegov las hrani zgodbo. Preizkusimo se v vlogi pripovedovalca še mi in pripovedujmo zgodbe, ki smo jih videli v filmu. Kakšna je zgodba Benove mame? Kako bi zgodbo povedal Mac Lir? Kaj pa Macha? Kako bi Saoirse, če bi govorila, Benu pripovedovala o dogodkih – o zaklenjeni skrinji, v kateri je našla tjujnjo kožo in šla plavat v morje?

Pripovedovalci se zgodb, ki so jih pripovedovali, niso učili na pamet. Sproti so jih ubesedovali in mimogrede kaj dodali in kaj po svoje spremenili.

Iz slovenskega izročila izberimo zgodbo, ki nam je še posebej všeč, in jo povejmo po svoje.

Kakšna bi bila zgodba, če bi bili učenci glavni junaki in bi se potopili v svet bajeslovnih bitij? Kakšno nalogo bi morali rešiti? V kakšen nenavaden svet bi šli? Kako bi vanj vstopili? Kdo od slovenskih bajeslovnih bitij bi bil njihov pomočnik? Kdo bi bil nasprotnik? Kakšno spremembo bi doživeli na poti? Zapišimo ali pripovedujmo.

Kako Ben pripoveduje Saoirse zgodbo o Mac Liru in Machi? Kaj želi s svojo pripovedjo doseči? Kako bi učenci povedali strašljivo zgodbo? Katero zgodbo bi izbrali? Bi pri pripovedovanju uporabili posebne zvočne učinke? Pripravimo strašljivo pripovedovanje za učence iz drugega razreda.

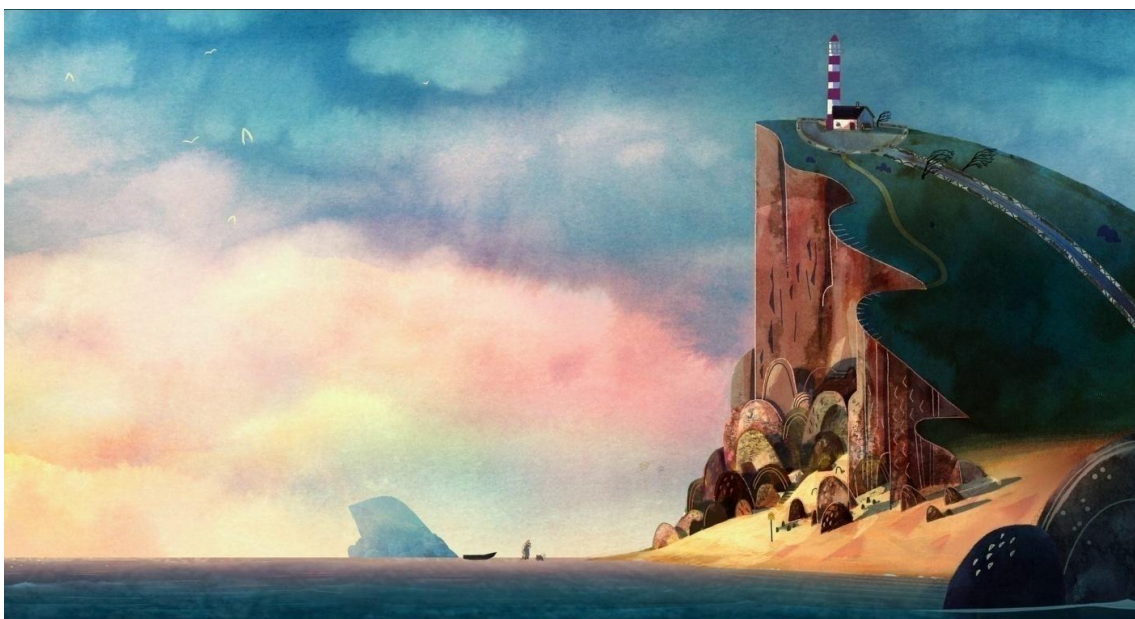
Zgodbe za pripovedovanje lahko sestavite tudi s pomočjo sličic v knjižici *Pesem morja*.

pokrajina z vodenimi barvicami

Ustvarjalci vizualne podobe filma so se zgledovali po akvarelnih slikah krajine irskega slikarja Paula Henryja. Oglejmo si njegove slike ali druge akvarelne upodobitve pokrajine. Kakšne so? Primerjajmo jih z upodobitvami pokrajine v drugih likovnih tehnikah.

Kako si slikar izbere motiv v pokrajini?

Z vodenimi barvicami naslikajmo pokrajino, skozi katero bo potoval junak izmišljene zgodbe iz prejšnje naloge. Je pokrajina podobna okolici doma, šole, mesta?

spoznajmo tjulnje

Tjulnji s svojim žalostnim oglašanjem in človeškimi očmi res malo spominjajo na ljudi. Morda ni naključje, da so ljudje verjeli, da v sebi nosijo človeško dušo. Raziščimo: kako in kje živijo te živali? S čim se prehranjujejo? Ali živijo v velikih skupinah, kot so prikazani v filmu?

Jih ljudje lovijo in iz njihovega krzna izdelujejo plašče, kot namigujejo avtorji filma s tem, da ima Benova babica doma plašč iz tjulnje kože?

So tjulnji ogrožena živalska vrsta?

oglejmo si še

Oglejmo si prvi film Toma Moora **Skrivnost iz Kellsa**.

Film je še vedno na voljo za ogled v Kinodvoru in drugih kinodvoranah, kjer pride do izraza njegova vizualna lepota. Dosegljiv pa je tudi na DVD-ju. Knjižica s predstavitvijo filma in pedagoško gradivo sta objavljena na spletni strani Kinodvora.

http://www.kinodvor.org/media/skrivnost.iz.kellsa_web.pdf

http://www.kinodvor.org/media/skrivnost_iz_kellsa_pg.pdf

Primerjajmo oba filma: njuno zgodbo, glasbo, vizualno podobo. Ali prepoznamo med njima kakšne podobnosti? V čem sta si različna? Kateri od obeh filmov je otrokom bolj všeč?

Zakaj?

